

ואם כן, נדרוש: מה "ידה", דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה, שהבעל יכול לגרשה בנתינת הגט לידה אפילו בעל כורחה.

אף הצרה, דוקא באופן דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה, דהיינו, כשהחצר היתה שלה קודם לכן, לפני שהבעל זורק לתוכו את הגט, ומתגרשת אף בעל כורחה.

אבל, והא מתנה, כשהוא נותן לה את החצר יחד עם הגט, הרי רק מדעתה איתא, ואילו בעל כורחה, ליתא!

שאם אינה רוצה להתגרש, יכולה היא לומר: איני רוצה את החצר במתנה! וממילא לא יכלה את הגט לרשותה, ואינה מגורשת.

ואם כן, גם כשהיא מסכימה לקבל את החצר במתנה, לא תוכל להתגרש בחצר שכזאת, שאינה מועילה אלא רק מדעתה!

מתקיף לה רב שימי בר אשי על קושיית אב"י:

והא שליחות לקבלה, שהאשה עושה שליח לקבלת הגט מיד בעלה, דמדעתה איתא, בעל כורחה ליתא, שהשליח אינו נעשה שליח בעל כורחה של האשה, ובכל זאת קא הוי שליח לקבלה כשהוא מדעתה.

הרי ששייך בגט גם באופן שהוא רק

מדעתה, ומה מקשה אב"י על חצר שיהא רק באופן שהוא גם בעל כורחה?

ואב"י מתרץ לשיטתו: אטו שליחות מ"ידה" איתרבי?

מ"ושלח" "ושלחה" איתרבי! דכתיב "ושלחה מביתו", ודרשינן כאילו כתיב "ושלחה" בלא מפיק ה"א, שמשמעו שהיא עושה שליח לקבלת הגט. ומה שאמרתי דבעינן שיהא כמו "ידה", בין מדעתה בין בעל כורחה, זה רק לגבי חצר, שנלמדת מ"ידה", ולא לגבי שליחות שנלמדת מקרא אחר.

ואיבעית אימא: גם אם היינו לומדים שליחות מ"ידה", נמי לא קשיא.

שהרי שליחות לקבלה, נמי אשכחן שתהא בעל כורחה של האשה. שכן אב מקבל גמ לבתו הקטנה בעל כורחה, שהוא כאילו שליח שלה, ואפילו בעל כורחה נעשה שלוחה.⁽³⁰⁾

שנינו במשנה: על הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה, על יד של עבד ונותן לה את העבד.

והוינן בה: בשלמא יד דעבד,

לא אפשר למקצויה, אי אפשר לחתוך את כא-ב היד מהעבד, שהרי אסור לחבול בעבד, כי

30. לכאורה גם בחצר מתנה אשכחן שיהא בעל כורחה, באופן שהיה החצר שלה קודם לנתינת הגט, דיש לומר דגם ככהאי גונא לא הוי בעל כורחה, כיון שהיא יכולה להפקיר את החצר לפני נתינת הגט לתוכו. מה שאין כן בשליחות דאב, אין לה שום אפשרות לעכב על האב שלא יקבל

עבורה את הגט. תוס' ד"ה ואבע"א. וכתבו על זה התוספות שהוא דוחק, וביאר המהר"ם שיף דאם כן יקשה על כל חצר שאינו בעל כורחה שהיא יכולה להפקירו, אלא ודאי, כיון שסוף סוף כשלא הפקירה החצר קודם לכן הוא יכול לגרשה בעל כורחה, הרי זה נחשב

הוא שייך במצוות, (31) ולכן הוא חייב ליתן לה את כל העבד עבורו הגט. (32)

אלא קרן של פרה, ליקצייה, וליתביה לה!
 יחתוך את הקרן שכתוב עליו הגט, ויתן לה. ומדוע הוא חייב לתת לה את כל הפרה?!
 ומתריינן: **אמר קרא "וכתב" – "ונתן**

לה". ודרשינן, רק מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, שמיד אחר הכתיבה עומד הגט לנתינה, הוא גט כשר.

יצא זה, שמחוסר כתיבה וקציצה ונתינה,
 שעדיין צריך לקוצצו מהפרה לפני הנתינה, (33) ולכן אינו כשר. (34)

כבעל כרחה. והרע"א הקשה על תוספות, דאכתי משכחת לחצר שיהא בעל כרחה כגון בחצר דקטנה שאינה יכולה להפקיר.

31. ואם חבל בו בראשי אברים, יוצא לחירות. הרי שאסור לחבול בו. רש"י.

והרש"ש הקשה, הרי בלאו הכי, כיון שיצא לחירות, אין היד של האדון, והוי כגזל גט, דפסול. וכתב דאולי כיון שיצא לחירות מחמת קטיעת היד, לכן שייכת היד לאדון.

ובאילת השחר כתב, דלכאורה הרי יכול הבעל לחתוך רק הבשר שכתוב עליו הגט, ולא יצא לחירות. אלא דודאי אסור לחבול בעבד, כי הוא חייב במצוות. אלא, דהיה סברא למר, דלגבי האדון, דהוי ממונו, מותר. ולזה הביא רש"י, דמדיוצא לחירות הרי דאין לו בעלות לענין חבלה, ושוב חזר הדין כיון דהוא שייך במצוות אסור לחבול בו כשאר ישראל. ומיושבת קושיית הרש"ש, דאם היה מותר לחבול בו היה יכול לעשות באופן שלא יצא לחירות, שיחתוך רק הבשר. והא דיצא לחירות, היא רק ראייה דאסור לחבול בו אפילו באופן שלא יצא לחירות.

32. כתב הפני יהושע, דמשמע מהסוגיא שאינו יכול ליתן לה את יד העבד ולשייר לעצמו את גוף העבד, משום דאין זה כריתות. והקשה על זה מלעיל, דבעי בגמרא בין שיטה לשיטה מאי, משמע דאם היה משייר לעצמו גליון העורף על הגט, לא מיפסל, ואמאי לא אמרינן דאין זה כריתות.

ובתורת גיטין תירץ, דשאני יד עבד, שאי אפשר לקוצצו מהגוף והגוף והיד צריכים זה לזה, ובהכרח שהבעל שותף גם ביד ויש לו חלק במקום כתיבת הגט ולא הוי נתינה. מה שאין כן בשאר דברים, שמקום כתיבת הגט מקנה לגמרי להאשה, ורק משייר לעצמו הגליון, לא נפסל בכך. ובקהילות יעקב סי' י"ד הקשה דהא גם בפרה משמע בגמרא שצריך ליתן לה את כל הפרה או שיקצוץ את הקרן ואמאי לא יוכל לשייר לעצמו את גוף הפרה שהרי הפרה והקרן אין צריכים זה לזה.

ותירץ דדוקא כשעיקר הדבר שייך לבעל והגט טפל לו כגון שגוף העבד והפרה שייך לבעל והאשה יש לה רק חלק קטן או אמרינן שהגט נטפל ונמצא ברשות הבעל ואין זה כריתות, אבל כשעיקר הגט שייך לאשה וחלק הבעל הוא טפל, כגון ששייר גליון קטן שחוצץ לגט, אז אדרבא, חלק הבעל כאילו נמצא ברשות האשה. וכמו דאשכחן בכמה דוכתי דהעיקר גורר את הטפל ואין העיקר נגרר אחר הטפל.

33. הקשה הרמב"ן דלא מצינו בתלמוד "יצא זה שמחוסר" אלא כשאי אפשר לעשות אותו מעשה כל זמן שמחוסר. אבל הכא אפשר לתת את כל הפרה עבור הגט, ואינו מחוסר קציצה. ותירץ, כיון שאין בדעתו ליתן לה פרה, "מחוסר" מיקרי, שהרי זו נתינה אחרת, שנותן לה את הקרן בלבד, ועדיין מחוסר הוא אותה נתינה שצריך קציצה.

34. נחלקו הראשונים, יש אומרים שדוקא בעדי

אבל **השתא דכתיב "ספר"**, משמע שבא הכתוב לומר את תוכן כתיבתו, שיכתוב לה ספר, ולספירת ספור דברים הוא דאתא, שיכתוב לה דברי כריתות. ולעולם יכול לכתוב על מה שרוצה.

והוינן בה: **ורבנן**, שלשיטתם "ספר" לא משמע קלף, הרי שלא קבע לנו הכתוב במה יכתוב הגט, אם כן, ממילא משמע שיכתבנו על כל דבר שירצה.

ואם כן, **האי "וכתב"** — **מאי עבדי ליה?** הרי היה די בכך שיאמר הכתוב "ונתן ספר כריתות בידה"!

ומתריצין: **מיבעי להו** לדרוש, שדוקא **בכתיבה** היא מתגרשת, ואינה מתגרשת בכסף. שאם אמר לה הבעל "קחי פרוטה, והתגרשי ממני בה", היא אינה מגורשת.

כי לולי מיעוט הכתוב, הוה סלקא דעתך **אמינא, אקיש "יציאה"** [גט] ל"הוייה" [קידושין], כדכתיב "ויצאה מביתו, והלכה והיתה לאיש אחר". ונדרוש: **מה הוייה**, כשהיא מהווה עצמה לבעל, דהיינו קידושין, אפשר שתהיה **בכסף, אף יציאה**, כשיוצאת מבעלה, **נמי** אפשר שתהיה היציאה **בכסף**.

קמשמע לן "וכתב", שרק בכתיבה מתגרשת, ולא בכסף.

ואידך, רבי יוסי הגלילי, הדורש מ"וכתב"

שנינו במשנה: **רבי יוסי הגלילי אומר: אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים.**

והוינן בה: **מאי טעמיה דרבי יוסי הגלילי?**

ומשנינן: **דתניא: נאמר "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה" ומדכתיב "ספר" — אין לי שאפשר לכתוב גט אלא על ספר קלף בלבד.**

מנין לרבות שאפשר לכתוב על כל דבר?

תלמוד לומר "וכתב לה". שהוא קרא מיותר, לפי שהיה יכול לכתוב "ונתן ספר כריתות בידה", ודרשינן: **וכתב לה מכל מקום!** מלמד הכתוב שאפשר לכתוב גם על כל דבר. (35)

אם כן, מה תלמוד לומר "ספר"?

לומר לך, **מה ספר** הוא **דבר שאין בו רוח חיים, ואינו אוכל, אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל** הוא כשר לכתבת גט עליו, למעט דבר שיש בו רוח חיים ואוכל.

ורבנן דמתניתין, שמכשירים גם כשכתוב על פרה ועבד שיש בהם רוח חיים, משייכים לרבי יוסי הגלילי:

אי הוי כתיב "וכתב לה בספר", אכן היה משמע **כדקאמרת**, שיכתוב על הקלף, ומריבוי ד"וכתב לה" יש להוסיף גם כל הדומה לקלף.

שאו ודאי לא נחשב מחוסר קציצה. תוס' ד"ה יצא.

35. רש"י. ותוספות כתבו שדרשינן כלל ופרט וכלל "וכתב" כלל, "ספר" פרט, "ונתן" חזר וכלל. תוס' ד"ה תלמוד.

חתימה או במחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו נחשב מחוסר קציצה, אבל אם כתב גט על קלף גדול ואחר כך חתכו, הרי זה כשר, שזה אינו נחשב למחוסר קציצה.

ויש אומרים שגם בכה"ג הוי מחוסר קציצה אלא אם כן חותך מהגט רק דבר מועט ליפותו

התנאי, וגט שכזה מועיל, כיון שבסוף יבוא ליד הבדלה וכריתות.

ואידך, רבי יוסי הגלילי, הדורש מ"ספר כריתות" שספר כורתה ואין דבר אחר כורתה, ידרוש את הדין של דבר הכורת בינו לבניה מ"כרת" "כריתות". שהואיל והיה הכתוב יכול לומר "ספר כרת" ואמר "כריתות", בא ריבוי זה ללמד שיהא הגט דבר הכורת בינו לבניה.

ואידך, רבנן, שאינם לומדים דין זה מריבוי ד"כרת" "כריתות", טעמייהו הוא משום ד"כרת" "כריתות", לא דרשי.

מתניתין:

אין כותבין את הגט בדבר המחובר לקרקע, כיון שצריך לתולשו אחר הכתיבה, וליתנו לה, (36) והרי זה פסול, כדרשין לעיל מ"וכתב" ונתן", שלא יהא הגט מחוסר כתיבה וקציצה ונתינה. (37)

לרבות כל דבר שיש בו רוח חיים ואינו אוכל, נפקא ליה שאי אפשר לגרש בכסף, מ"ספר כריתות".

נכתב "כריתות" בסמוך ל"ספר", ללמד, רק "ספר" כורתה, ואין דבר אחר כורתה!

ואידך, רבנן, מיבעי ליה לדרשה של "ספר כריתות", ללמד שיהא הגט דבר הכורת בינו לבניה, שלא יהא בו שום תנאי המקשרם יחד, אלא יהיה הגט כורת ומבדיל ביניהם לגמרי.

כדתניא: אמר לה: הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין, או על מנת שלא תלכי לבית אביך, אם התנה שלא תעשה אלו לעולם, הרי כיון שכל ימיה תהא קשורה בו, שמחתו היא נמנעת מלשותת יין לעולם, אין זה כריתות.

אבל אם התנה שלא תעשה את אלו רק שלשים יום, הרי זה כריתות, ומותרת מיד להינשא לאדם אחר, אלא שצריכה לקיים את

והרע"א הביא שמקשים על הטעם דהירושלמי דאם כן נמעט גם עבד שבכ"מ הוקש לקרקעות.

ובתורת גיטין סי' קכ"ד סק"ו כתב דגם לפי הטעם דירושלמי אינו פסול רק כשהוא מחובר בשעת נתינה אבל בשעת כתיבה אינו מעכב אם הוא מחובר [באופן שאין חסרון דמחוסר קציצה כדלהלן] דספר דכתב קרא קאי אונתן ולא אוכתב. דאם לא כן קשה בכתב על עלה של עציץ נקוב יפסל משום שכתב במחובר אפילו אם יתן לה את כל העציץ אלא ודאי דכשר כשניתן בתלוש אף שנכתב במחובר.

37. המשנה הקודמת השמיענו דעל יד של עבד

36. ואינו יכול ליתנו במחובר דבעינן ונתן בידה דבר הניתן מיד ליד. תוספות הרא"ש.

והרשב"א הביא מירושלמי דמחובר פסול דילפינן מ"ספר" מה ספר בתלוש אף כל דבר שהוא תלוש. וכתב על זה הרשב"א דאף על גב דבגמרא דילן אמרי לעיל דלרבנן "ספר" היינו ספירת דברים מכל מקום מדאפקיה בלשון ספר קמ"ל דספירה בתלוש בעינן.

וכתב הב"ש א"העז על זה סי' קכ"ד סקי"ב דיש נפקא מינה בין שני הטעמים אם הגט היה כתוב על עלה של עציץ נקוב, והאשה עשתה חזקה בעלה ולא פסקה את העציץ מיניקתו. לרא"ש כשר הגט, שהרי קנתה בחזקה וגם ניתן מיד ליד. ולרשב"א אינו גט, שהרי אינו תלוש.

ואם כתבו במחובר, תלשו, ואז התמו, ונתנו לה, כשר. כי בדיעבד די בחתימת הגט שיהא בתלוש.

רבי יהודה פוסל, עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש. (38)

רבי יהודה בן בתירא אומר: אין כותבין את הגט, לא על הנייר המחוק, ולא על הדיפתרא, קלף שאינו מעובד כל צרכו, מפני שהוא יכול להזדייף. לפי שאם נכתב הגט על נייר מחוק, אפשר לחזור ולמחקו עד מקום העדים, ולכתוב שנית, ואם היה בו כתוב בו בתחילה תנאי, יכולה האשה להשמיטו, ולא יהא ניכר הדבר, שהרי העדים גם הם חתומים על הנייר המחוק. וכן בדיפתרא (39) ובדיפתרא אין ניכר בו המחק.

וחכמים מכשירין לכתוב על דבר שיכול להזדייף, מפני שהם סוברים כרבי אלעזר, שעדי מסירה כרתי, ולכן אין לחשוש לזיוף הגט, שהרי עדי המסירה קוראים את הגט, ויודעים את תוכנו.

גמרא:

שנינו במשנה: **כתבו על המחובר, תלשו, וחתמו, ונתנו לה, כשר.**

והוינן בה: **והאמרת רישא שאין כותבין במחובר לקרקע!** (40)

ומשנינן: **אמר רב יהודה אמר שמואל:** סיפא, דקתני שהוא כשר, מדובר בה שכתבו על המחובר, והוא ששייר מקום התורף ["גילוי השטר"], שהשאייר ריק את מקום כתיבת שם האיש והאשה, והזמן, שהוא עיקר הגט, ולא כתבו אלא לאחר שנתלש, ולכן הוא כשר.

וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: והוא ששייר מקום התורף.

וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא ששייר מקום התורף.

ומה שאמרנו שצריך לכתוב לפחות את תורף הגט בתלוש — **ורבי אלעזר היא, דאמר:** עדי מסירה כרתי, העדים שבפניהם נמסר הגט לאשה הם עיקר עדי הגט, והם העושים אותו בעדותם לספר כריתות, ומן התורה אין צורך כלל בעדי חתימה, ולכן מה שכתוב בתורה "וכתב", הכוונה היא לכתיבת הגט, והוא צריך להיות בתלוש.

והבי קאמר התנא במשנה: **אין כותבין לכתחילה את טופס הגט, הנוסח הכללי**

39. רש"י. ותוספות כתבו שהכתיבה על הנייר שאינו מחוק ורק חתימת העדים על נייר מחוק שאם שניהם על המחוק כשר שאם זיזיף את הכתב יהא ניכר שאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים. לקמן כב. א תוס' ד"ה לא.

40. דליכא למימר לכתחילה אין כותבין ובדיעבד כשר דכיון שהוא פסול מדאורייתא יש לפסול אף בדיעבד. ר"ן.

וקרן של פרה כשר בתנאי שלא יקצוץ אלא יתן לה את העבד והפרה ומשנתנו מלמדת במחובר לקרקע שאפילו לא קצץ אלא שנתן לה את הקרקע פסול. רשב"א.

38. לכאורה כיון שכתבתו היתה בתלוש כ"ש חתימתו ולמה צריך למיתני וחתימתו אלא שיתכן שכתבו על אילן תלוש ואחר כך נטעו והשריש וחתמו. לעיל ד. א תוס' ד"ה עד.

כתבו לגט על חרס של עציץ נקוב, כשר, משום דשקיל, ויהיב ליה ניהלה. הוא נותן לה את כל העציץ בשלימותו עבור הגט, ואין כאן "מחוסר קציצה" בין כתיבה לנתינה. וגם לא חיישינן שמא ישבור את העציץ ויתן לה את החתיכה של החרס שעליה נכתב הגט, ונמצא "מחוסר קציצה", מפני שאינו מקלקל את העציץ. (44)

כתבו על עלה של עציץ נקוב. (45)

אביי אמר: כשר.

ורבא אמר: פסול.

ומבארין פלוגתייהו:

אביי אמר כשר, משום דשקיל ליה את כל כב-א העציץ, ויהיב ליה ניהלה.

רבא אמר פסול, גזירה שמא יקטום את העלה, ויתננו לה, והרי הוא פסול, כיון שהוא מחוסר קציצה מן המחובר בין הכתיבה לנתינה.

שבכל גט, במחובר, שמא יכתוב גם את תורף הגט במחובר, ויפסלנו.

אבל אם בדיעבד כתבו לטופס במחובר, ותלשו, ואחר כך כתבו לתורף, (41) ונתנו לה, כשר. (42)

וריש לקיש אמר: "חתמו" שנינו בסיפא דמתניתין, והכוונה כפשוטו, שדי אם חתימת העדים בלבד היתה בתלוש, אף אם כל הגט נכתב במחובר.

ורבי מאיר היא, דאמר עדי חתימה כרתי, שהם עיקר הגט. ועיקר כתיבת הגט שאמרה תורה, היינו חתימת העדים, וחתימתם בלבד צריך שתהא בתלוש.

והכי קאמר התנא במשנה: אין כותבין לכתחילה את תורף הגט במחובר, גזירה שמא יחתום גם את העדים במחובר.

אבל אם בדיעבד כתבו לתורף במחובר, תלשו, ואחר כך חתמו, ונתנו לה, כשר. (43)

45. משמע דוקא בעציץ נקוב אבל באינו נקוב לא הוי מחוסר קציצה, וזה ראייה לשיטת הראשונים שרק במחובר לקרקע שייך מחוסר קציצה.

והראשונים שפוסלים גם באינו מחובר לקרקע מבארים שהוא הדין בעציץ שאינו נקוב ונקט עציץ נקוב לרבותא דאביי שאפילו בנקוב מכשיר. ועוד כתבו שלא די שיתן לה את העציץ אלא צריך שינתקו מינתקו שעד אז הוא נחשב כמחובר לקרקע ואינו נקנה במשיכה, וזו הרבותא לאביי שבכל זאת אינו נחשב מחוסר קציצה שאף דלענין שבת נחשבת פעולה זאת כתלישה מכל מקום לענין גט לא מיקרי מחוסר תלישה לפי שאותה תלישה אינה ניכרת כלל

41. ו"חתמו" דמתניתין היינו סיימו שסיים את התורף בתלוש. תורי"ד.

42. ורבי יהודה פוסל במשנה אפילו בדיעבד דגזר טופס אטו תורף. תורי"ד.

43. ורבי יהודה פוסל במשנה דצריך שיהא גם כתיבת הגט וגם חתימתו בכשרות כמבואר בגמרא לעיל ד. א. תורי"ד.

44. עיין לעיל מחלוקת ראשונים, ומכאן ראייה לשיטת הראשונים שגם בדבר שאינו מחובר לקרקע שייך מחוסר קציצה. תוס' ד"ה יצא.